עושה שלום

עושה שלום

בטאון בית הוראה ולשכה לממונות
שע"י כולל "זכור לאברהם" וביה"כ "משכן הקודש" ביתר עילית

גליון מס' 38

פרשת תולדות

הרה"ג ר' שלמה זעפרני שליט"א
אב"ד "כתר תורה"

בשבוע שעבר הבאנו את הנידון במטוס אשר השתלט עליו מחבל ורוצה להנחיתו במקום הומי אדם ע"מ לפגע, אם מותר ליירט את המטוס בזמן שנמצאים בו יהודים שייפגעו מכך. והעלנו דודאי יש למטוס דין רודף אף שהיהודים בתוכו אינם רודפים, והבאנו דבכה"ג הסתפק החזו"א ולא הכריע.

אולם נראה שיש לחלק בין עידן שלום לבין עידן מלחמה, וכפי שהארכנו בספרנו שמרו משפט (ח"ב סימן פ"ז) בדין הצלת חייל פצוע תחת אש הכרוכה בסיכון המציל. ושם הבאנו את דברי הציץ אליעזר (חי"ג סימן ק') דזמן מלחמה וכלליו שונים מזמן שלום וכלליו.

דהגם דבזמן שלום קיי"ל חייך קודמין ואין חייב לסכן את חייו אפילו בספק פקו"נ ע"מ להציל את חברו מודאי סכנה, וכנפסק בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סימן תרכ"ז) הוב"ד בפת"ש יו"ד (סימן קנ"ז סקט"ו), וכ"כ המשנ"ב (סימן שכ"ט סקי"ט).

מ"מ בעידן מלחמה כתב הנצי"ב בפירושו העמק דבר על הפסוק (בראשית ט',ה') "ואך דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם", אימתי אדם נענש בשעה שראוי לנהוג אחוה, משא"כ בשעת מלחמה ועת לשנוא ועת להרוג, ואין עונש על זה כלל. וכדאיתא בשבועות (דף ל"ה:) 'מלכותא דקטלא חד משיתא לא מיענש ואפילו מלך ישראל מותר לעשות מלחמת הרשות אע"ג דכמה מישראל יהרגו על ידי זה'.

עפי"ז פסק שם בציו"א דעל אף שקיים דין חייך קודמין בזמן שלום מ"מ בזמן מלחמה שיש רשות לצאת למלחמת הרשות אע"ג שכמה מישראל יהרגו עי"ז, וק"ו למלחמת הגנה קיומית לא שייך לומר בזה חייך קודמין אלא מחוייב למסור נפש להציל את אחיו.

ועוד כתבנו שם בתשובה את דברי הספרי דבי רב בפרשת כי תצא אשר כתב כן דבעידן מלחמה ישים עצמו בסכנה כדי להציל את אחיו שלא יהרג. ועוד ציינו שם דברי מרן הגרי"ז עה"ת (פרשת בשלח) על הפסוק "זבולון עם חרף נפשו למות" אשר כתב כן דאין משגיחין במלחמה על סכנת נפשות והוא מדיני המלחמה.

ובזה ביאר את ספר החינוך (מצוה תכ"ה) אשר כתב שהרואה א' מז' עממין מצוה להורגו והוא שלא יסתכן בדבר. ולעומתו במנ"ח שם הקשה עליו דהרי בשעת מלחמה יוצאין להסתכן והתורה גזרה ללחום עם שבעה עממין אף דהוי סכנה מצוה להורגם. וביאר הגרי"ז דספר החינוך איירי בשעת שלום ובזה כתב והוא שלא יסתכן, והמנ"ח איירי בשעת מלחמה דיש לו להסתכן ולהרוג את שבעת העממין המחוייבים בהריגה.

עוד כתב שם בתשובת הציו"א בשם הגראי"ה קוק (משפט כהן סימן קמ"ג) דטעם החילוק בין זמן מלחמה לשלום כיון דבזמן שלום כל יהודי לעצמו ולכך שייך לומר חייך קודמין, אבל בזמן מלחמה נעשו היחידים כלל אחד, לכך לא שייך לומר חייך קודמין ושע"כ ודאי סכנה של הזולת גובר על ספק סכנה דיליה. ועכ"פ בשעת מלחמה מצווה לחרף נפשו ולהלחם באוייב.

כמו"כ כתבנו שם בתשובה דבעידן מלחמה בטרור שקיימת סכנה קיומית גם לאנשי העורף הרי שכל יחיד נחשב שנמצא בקשרי המלחמה, ושע"כ מוטל על כל יחיד ויחיד לסכן עצמו בספק סכנה ע"מ להציל חברו מודאי סכנה דנחשב הדבר שכל אחד נמצא בקשרי המלחמה, ושע"כ יהיה מחוייב לתפוס מחבל שבא לחדור לקניון ע"מ לגרום שם ח"ו לפיגוע.

נשוב לנ"ד ונאמר דמאחר ונמצאים אנחנו במצב של חירום, אשר אויבנו נשאו ראש וחדשים לבקרים זוממים בכל מיני דרכים לפגוע בעם ישראל ["כל כלי יוצר עליך לא יצלח" "עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל"], נחשבים כולנו נמצאים בעידן מלחמה ואין עושין חשבון של פרט אלא חשבון של הכלל, ושע"כ בכה"ג נראה שמוטלת חובה ליירט את המטוס ע"מ שלא יפגע בפיגוע המוני ושלא ישמש תקדים למעשים נוראיים שכאלה.

ואין זה סותר למה שהעלנו בשמרו משפט (ח"א סימן קכ"ח) לאסור ליירט את המטוס דשם עסקנו בעידן שלום ולא בעידן מלחמה [אחרי אסון בניני התאומים בארה"ב].

העולה להלכה: מטוס אשר מחבל ישתלט עליו ורוצה לעשות פיגוע המוני, אם הוא בזמן שיש שלום אסור ליירטו, אבל בזמן מלחמה מותר ליירט את המטוס, על אף שיפגעו יהודים הנמצאים במטוס.

הרה"ג ר' אפרים עמאש שליט"א
ראש בית ההוראה

שאלה: הרוצה להקנות כלי לגוי כדי להפטר מטבילת כלים, ולכן ביקש מהגוי שירים את החפץ ויזכה בהגבהה, [כמבואר בשו"ע (חו"מ סימן ק"כ סעיף א') ובש"ך (שם) שלכו"ע משיכה או הגבהה מהני לגוי כדי לזכות בחפץ], ועשה הגוי הגבהה מבלי להבין שצריך לזכות, וכגון גוי סיני שאינו מבין עברית אלא מבקשים ממנו שיגביה והוא מגביה, האם חל הקנין ונפטר מטבילה או שהקנין לא חל מאחר שהגוי לא נתכוון לזכות?

תשובה: אודות קנין יהודי ליהודי אחר, נפסק בשו"ע (חו"מ סימן קמ"ב ס"ב) שאין צריך דעת הקונה אלא דעת המקנה בלבד. ולכן אם ראובן רוצה להקנות קרקע לשמעון בלי ששמעון ידע מכך, יכול לומר לשמעון שיעזור לו לשים גדר, וראובן מתכוון שיחשב קנין חזקה לשמעון, וזוכה שמעון למרות שאינו מתכוון ואינו יודע מאומה.

לפי"ז ה"ה קנין הגבהה או משיכה דלא בעינן אלא דעת המקנה.

מקור השו"ע מדברי רבינו יונה (הובא בטור שם) שלמד כן מהגמ' ב"ב (מ"א.) גבי מעשה דרב ענן. וכ"כ הנימ"י שם. וכ"כ הרשב"א (גיטין דף כ:) שאין צריך דעת הקונה. וכן האריך בזה הנתה"מ (סימן ר' ס"ק י"ד).

וכ"כ הקצוה"ח (סימן ער"ה ס"ק ד') שכשיש דעת מקנה, אין צריך דעת קונה כלל. אך הביא שם דברי שו"ת עבודת הגרשוני (סימן ק"ב) בנידון אשה שמכרה פרה שלא ביכרה לגויה, והגויה שילמה סכום מסויים ליהודיה אך השאירה את הפרה בשדה של היהודיה והולידה בכור. ופסק שהוא ספק בכור כיון שנחלקו הראשונים אם גוי קונה בקנין כסף לבד. והוסיף דאע"פ שהגויה קראה לפרה והיא באה בהליכה על צידי רה"ר, מ"מ כיון שלא נתכוונה לקנין לא זכתה. ושכ"כ בתשובת מהר"ם מינץ. והקצוה"ח הוסיף שכ"כ גם הצמח צדק.

והשיג הקצוה"ח עליהם שהרי נפסק שכשיש דעת אחרת מקנה אין צריך כוונה של קונה, ושנראה שנעלם מעיניהם דברי רבינו יונה והרשב"א הנ"ל. ובגליונות ברוך טעם על הקצוה"ח (שם) כתב ליישב דברי הצמח צדק ודעימיה, שדווקא קנין יד מהני בלי דעת הקונה מטעם חצר, משא"כ משיכה יע"ש.

אולם הנתה"מ (סימן ר' ס"ק י"ד) כתב ליישב באופן אחר. והוא דדעת אחרת לא מהני אלא כשמתכוון להקנות בקנין זה דווקא, דהיינו שבשעה שהקונה מושך לפי תומו, מתכוון המקנה, שיזכה הקונה במשיכה זו. משא"כ בנידון עבודת הגרשוני, שהיהודיה לא כוונה שהגויה תזכה במשיכה, לכן לא זכתה. אבל אם היהודיה היתה מתכוונת שהגויה תזכה במשיכה, אף שהגויה לא נתכוונה, מהני.

נמצא שלכו"ע אם יהודי ביקש מהגוי שיגביה כלי, והיהודי מתכוון שהגוי יזכה בהגבהה ובקנין יד, אף שהגוי לא הבין מאומה, זכה הגוי.

אך עדיין אין זה פשוט. דהנה השו"ע (חו"מ סימן רל"ה ס"ז) כתב בדין המוכר קרקע לקטן ע"י שהקטן עשה חזקה בקרקע, קנה הקטן אע"פ שאין לו דעת לזכות משום שזכין לאדם שלא בפניו. וע"ש קצוה"ח (סק"ד) שביאר שהרמב"ם לא ס"ל כתוס' שזוכה הקטן מדין דעת אחרת מקנה אלא מדין זכין. וממילא לפי הרמב"ם גם ההיא דרב ענן (ב"ב מ"א.) הוא מדין זכין, (ועיין עוד באריכות בספר זכור לאברהם חלק י"ג כרך א', שיעור על סימן רל"ה מש"כ בס"ד).

לפי"ז יש מקום לומר שבגוי לא יועיל. שדווקא בקטן שייך דין זכין אבל בגוי לא שייך זכין (כמבואר בגמ' ב"מ ע"א:).

ובשלמא לפי המהרי"ט שביאר ברמב"ם דלאו דווקא דין זכין אלא דעת אחרת מקנה, לשיטתו לכו"ע אפשר להקנות לגוי בלי שיבין וכנ"ל. אבל להקצוה"ח אליבא דהרמב"ם שדעת אחרת מקנה לא מהני אלא מדין זכין, בגוי לא יועיל וצריך שהגוי יתכוון לזכות.

העולה להלכה: לכתחילה יש להחמיר שהגוי יבין שבהגבהת הכלי הרי הוא קונה אותו. ובדיעבד או בשעת הדחק שהגוי לא מבין יש להתיר ע"י ס"ס – שמא כהתוס' שמועיל מדין דעת אחרת מקנה. ואפי' אם נאמר כהרמב"ם, שמא כהמהרי"ט הנוקט שגם לדעת הרמב"ם מועיל מדין דעת אחרת מקנה.

שואל ומשיב
שאלות שנשאלו בבית ההוראה

שאלה: מעסיק שנקלע לקשיים כלכליים, ולכן הפועל שלו חדל מלתבוע את משכורתו, ואף אמר למכר משותף שהוא חס על המעסיק ואינו רואה אפשרות לגביית חובו, ושוב תובע ממונו אחר שהמעסיק התאושש. האם צודק בתביעתו אחר שלכאורה מחל על כספו?

תשובה: המעסיק חייב לשלם לשכיר את שחייב לו משלושה טעמים – א. מחילה בליבו אינה מחילה לרוב הפוסקים. ואף במה שאמר בשפתיו, אין לראות בזה יאוש ומחילה על עצם החוב אלא יאוש מתביעת החוב.

ב. המחילה התבססה על כך שסבר שאין לו עוד אפשרות לגבות את המגיע לו בדין, ולא שיער שכעבור זמן יוכל לקבל את כספו, ולכך הוי מחילה בטעות שאינה מחילה.

ג. אף שיש מחלוקת אם יש ייאוש מחוב, מ"מ לא יוכל המחזיר לטעון 'קים לי' ולהחזיק בכספו, כי פסקינן שאין בזה יאוש, (מאורות תורת המשפט).

שאלה: רכב שלא נשמע לתמרור 'עצור' התפרץ לכביש ראשי, ולכן נהג שנסע בכביש בלם מיידית את רכבו, ורכב שנסע מאחוריו נאלץ לסטות הצידה בכדי לא לפגוע בו, והתנגש ברכב חונה. מי צריך לשלם?

תשובה: המתפרץ לכביש בפשיעה, אינו חייב בדיני אדם, כי הוי בכלל גרמא ולא גרמי, [ואף שיש חולקים (משפטי התורה), מ"מ אי אפשר להוצא ממון מספק]. הרכב שנעמד בפתאומיות, נחשב כ'בור באונס' שפטור, ואף התריע ע"י אורות הבלמים על בלימת המיידית. ועוד זאת שהרכבים שניזוקו כלל לא נפגעו מרכב ה'בור', שרק גרם לתאונה. נהג הרכב המתנגש חייב בנזקי הרכב החונה שהתנגש בו (שם). מה גם שלא שמר על מרחק עצירה כמחוייב בחוק, שעל דעת החוקים יורדים הנהגים לכביש, (ע"פ השמרו משפט).

שאלה: מה הדין כשנקרע חוט אחד או שניים מציציות הטלית?

תשובה: הנה ז"ל השו"ע (או"ח ריש סימן י"ג) 'אם נפסקו כל חוטי הכנף ונשתייר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד, כשר. ואם לא נשאר כדי עניבה, אפילו בחוט אחד שנפסק כולו (דהיינו משני צדיו), פסול', עכ"ל.

שיעור כדי עניבת כל החוטים הקרועים ביחד הוא לכל היותר אורך של שני אגודלים (בה"ל רס"י י"ב), והוא 4 ס"מ (לגר"ח נאה, ו–5 ס"מ לחזו"א), ודעת הגהות איש מצליח (שם הע' 3) לסמוך על האומרים שאורכו אגודל וחצי בלבד, שהוא 3 ס"מ.

ואם נפסק רק חוט אחד כשר מעיקר הדין אף אם לא נשאר כלום, ואם נפסקו שניים שיש חשש שהם שני צדי חוט אחד, אזי די אם שיעור רק אחד מהם הוא רבע מב' אגודלים, דהיינו כסנטימטר אחד בלבד.

טאבו משותף בהלכה
הרה"ג ר' יואב סימן טוב שליט"א

לשאלות ובירורים ניתן לפנות ללשכה לממונות – 'זכור לאברהם'

המשך הנידון ביזם אשר מכר דירה לכמה רוכשים בטאבו משותף – מקרה ח'

לאחר סיום הבנייה בשעטו"מ התחיל המקום להתאכלס ע"י הרוכשים, כולם זוגות צעירים עם תינוקות, וכשהעמידו את עגלות הילדים שלהם בחדר המדרגות בבניין נתקלו בהתנגדות קשה מאת השכנים שטענו כי אין מספיק מקום לכולם, ודי בכך שלא התנגדו להוספת כ"כ הרבה דיירים, אבל לא התכוונו להרשות שימוש בכל השטחים המשותפים ככל השכנים, אלא יש להם זכות כשכן אחד בלבד, ויבחרו ביניהם למי יש זכות להשתמש בחדר המדרגות להעמדת העגלה.

כמו כן טענו השכנים לגבי חניית הרכבים של הרוכשים כי אין מקום מספיק לכל הרכבים, ומשכך גם כאן יש רשות רק לרוכש אחד בלבד לחנות את רכבו,

כנגדם טענו הרוכשים – א. לגבי העגלות, אנו בעלי זכויות ככל השכנים ומאחר שידעתם את מספר הדירות שנבנה כאן ולא הגבלתם את העמדת העגלות, שוב אין לכם זכות למחות עתה, [ק"ו שלגבי הדברים שהפריעו לכם עצרתם את הבנייה וקיבלתם שינויים ופיצויים, ולכן כל מה שלא טענתם מקודם אין לכם שום זכות טענה כעת].

ב. לגבי חניית הרכבים מלבד הטענה הקודמת, הוסיפו לטעון כי אין חנייה צמודה לבניין וכל אחד חונה בצדי הכביש הציבורי ולכל אחד יש רשות לחנות את רכבו בכל מקום שירצה.

תשובה: אכן יש ממש בטענותיהם של הדיירים הוותיקים, וכפי שכתבנו במדור בניה כהלכה (עלון י"ח) שכל המוסיף דיורים, יכולים הדיירים להתנגד בטענה כי ממלא את חדר המדרגות ואת החנייה ומפריע להם בשימושם.

ברם כל זה נכון לזמן טרם הבנייה יכולים השכנים להתנגד להוספת דיירים בטענות אלו, אבל לאחר שידעו מראש שבונים כאן כמה דירות במסגרת "טאבו משותף" ולא התנגדו, מעתה יש לרוכשים זכויות בשטחים המשותפים ככל הדיירים, וככל שאין החלטה או מנהג האזור על השימוש בחדר המדרגות וכמות השימוש, (כגון אם יחליטו שלכל דייר יש זכות להשתמש לעגלה אחת בלבד או המנהג באזור של הבניין שלא להשתמש בחדר המדרגות להעמדת עגלות או אופניים וכד'), הרי שלכל אחד יש רשות שימוש, אכן אם השכנים יערכו אסיפת דיירים ויחליטו ע"פ הרוב הגבלה וצמצום השימוש בשטחים המשותפים, הרשות בידם.

לגבי החנייה, אמנם המקום בכביש שייך לכל הציבור ואין אחד שיכול ההתנגד לכל מאן דהוא לחנות שם, אבל כמו שכתבנו שלפני הבנייה יכולים להתנגד אמור גם מסיבת חנייה, אבל לאחריה א"א להתנגד ואף לא לערוך אסיפת דיירים למנוע מכל מאן דהו לחנות סמוך לבניין.

משיב בהלכה
מאמר מרבני ההוראה

הרה"ג ראובן חורי שליט"א

שאלה: תלמידה בסמינר גבוה מבקשת ללמוד את מקצוע ההוראה בשבת, כהכנה למבחן שיתקיים במשך השבוע. האם מותרת בזה?

תשובה: הנה בשאלה זו יש לדון מדין איסור קריאת שטרי הדיוטות, ומדין איסור ממצוא חפצך, ומדין איסור הכנה משבת לחול.

בדין קריאה בשבת בשטרי הדיוטות יש לחלק בין סוגי הספרים – א. ספרי חולין כספרי מלחמות וכד'. אסור לקוראם בשבת (שו"ע או"ח סי' ש"ז סט"ז), ומכל מקום אין למחות במקילים לקוראם בהרהור כשמתענגים בכך מאד (איל משולש, הליכות שבת ועוד, כדעת המג"א), ובפרט אם לא ישמעו לנו. וכל שכן שאין למחות בנשים וילדים שאינם מצויים על ביטול תורה, והשעמום יכול להזיק להם, והוי צורך גופם. וכן בקריאת עיתונים, שיש מתירים קריאתם גם לכתחילה (כמובא במ"ב ס"ק ס"ג ובאחרונים. ויש אוסרים בזמננו ואכמ"ל).

ב. ספרי חכמה, הכולל כל סוגי הלימוד, כמדע ורפואה חשבון והנדסה, פילוסופיה, טבע, גיאוגרפיה, פיסיקה וכימיה, לימוד שפות ועוד. יש אומרים (מנוחת אהבה, ילקו"י) שהעיקר להחמיר בדעת מרן השו"ע שפסק (סימן ש"ז סעיף י"ז) בזה"ל 'אסור ללמוד בשבת ויום טוב, זולת בדברי תורה, ואפילו בספרי חכמות אסור (רמב"ם), ויש מי שמתיר (רמב"ן ורשב"א), ע"כ. ויש אומרים דלא ברירא דעת השו"ע בזה (חזו"ע).

לכן אם קורא בהרהור יש להתיר משום ספק ספקא, שמא מותר למרן, ושמא כדעת האומרים שלא אסרו קריאת שטרי הדיוטות בהרהור (שם), ויש אומרים שאף הקורא בקול, יש לו על מה שיסמוך (מנו"א). ויש שהתירו אף לכתחילה ללמוד בקול, במקום צורך, כגון שלומד למבחן ברפואה וכדומה, והזמן דוחק (ילקו"י), ובלבד שמנצל את הזמן לכך גם לאחר צאת השבת (הוראת מרן היבי"א מפי הגר"א אבוטבול). ויש מפרשים שדעת מרן להתיר מעיקר הדין (ע"פ מש"כ בסי' ש"ח ס"נ שהרמב"ם מסתפק בזה ולא אוסר), אך לא ממידת חסידות (ערוה"ש).

ג. ספרי אמנות. כמו אלקטרוניקה הוראה וכד', וכן ספרי הסטוריה נחלקו האחרונים אם הינם בגדר ספרי חכמה הנ"ל, ונראה שהוא הדין הוראה דידן. ובמקום צורך של מבחן לחוץ כנ"ל, יש מקום להקל כשקורא בהרהור, ובפרט שיצטער בלא זה שיש בזה צורך הגוף, וכל שכן ונשים. ואם קשה לה בהרהור יש מקום להקל ללמוד גם בקול במקום צורך ולחץ גדול, דהוי ספיקא דרבנן דלקולא.

בדין איסור ממצוא חפצך. נחלקו האח' אם לימוד בשבת לצורך השתלמות מקצועית גרע מלימוד חכמה בעלמא, כיון שהינו בכלל איסור ממצוא חפצך, שהרי מתעסק בצרכי מקצועו ופרנסתו שלעתיד (הגרש"ז אוירבך בשש"כ פכ"ט הע' קכ"ח), או שאדרבה עדיף הוא מלימוד חכמה דעלמא, היות ולימוד מלאכה ואמנות מצוה היא (חלקת יעקב שם). ונראה שבמקום הצורך יש להקל מדין ספק דרבנן לקולא. ואף שיש גם ספק ספקא להחמיר, דשמא כל חכמה אסור ללמוד, וא"ת שהלכה כאומרים שמותר, שמא הלכה כהגרש"א שלימוד חכמה של מקצועו מיהת אסורה, מכל מקום הרי נקטינן לעיקר כאומרים דלא עבדינן ספק ספקא להחמיר באיסור דרבנן, כמו שכתב מרן היבי"א (עיין בזה בעין יצחק ח"ב עמ' ר"ז).

בדין הכנה משבת לחול. הנה לימודי חול מותרים בשבת כאשר נהנה מהלימוד או מכך שמוסיף השכלה ודעת. והסתפק הגרש"ז אוירבך כשאינו נהנה, ואין צריך ללימוד אלא לצורך הצלחתו במבחן, אם נחשב זה צורך שבת, מאחר וע"י הלימוד יורד ממנו עול וטירדה בשבת במה שמתקדם בלימוד שצריך לדעת (ע' בזה בשש"כ פכ"ח ה"פ).

מסקנה דדינא: כיון שנראה שהעיקר כאומרים שכל ידיעה במקצוע הינה בגדר חכמה, והרשב"א וסיעתו מתירים בזה, וגם השו"ע כפי שמצדד החזו"ע, ועל פי כף החיים כשיש עוד צירוף, וכיון שאין ודאות שאסור משום מכין אף שאינה נהנית מהלימוד, וכיון שיש מתירים בכל מקרה בהרהור בלבד, ובלשון הקודש הרמ"א מתיר אף להוציא בפיו, וכל זאת במילתא דרבנן.

נראה שאין למחות בה כשלומדת בעיון בלבד ובפרט באשה, ועוד כיון ששעת הדחק כדיעבד דמי, יש להתיר גם לכתחילה ללמוד בעיון במקום צורך לפני מבחן חשוב, ובצירוף הסברא דהוי בכה"ג כצורך הגוף.

העלון מוקדש לע"נ מכלוף בן עליזה | רחל בת אסתר ע"ה

בית הוראה 'עושה שלום'
רחוב אש קודש 6 ביתר עילית
02-3750741
ניתן מענה לשאלות בהלכה בין השעות 8:00-00:00

לשכה לממונות 'זכור לאברהם'
055-6743601
Zachor123456@gmail.com

להנצחת העלון או לקבלתו במייל
BeitHoraaOsehShalom@gmail.com